

היום נלמד בעזרת ה':

עירובין דף פז

👉 מומלץ מאוד לעיין בתמונות המצורפות להבנת הסוגיא.

הגמרא ממשיכה לדון במקרים שונים, על פי דברי רבי חנניא בן עקביא שאומרים בגזזטרא דין 'כוף' (= שהגזזטרא כאילו מתכופפת ויוצרת מחיצות), ודין 'גוד אחית' (= שהמחיצות התלויות באויר כאילו יורדות עד הקרקע):

היתה סמוכה לכותל: אביי מבאר שדברי רבי חנניא נאמרו בגזזטרא העומדת באמצע הים על עמודים, אז צריך שיהיה לה שטח של ד' על ד' אמות בכדי ליצור מחיצות על ידי דין 'כוף'.

אבל במקרה שהגזזטרא סמוכה לכותל הבית העומד על שפת הים, אמנם באורך (לאורך הבניין) צריך שיהיה בה ד' אמות, אבל ברוחב (לכיוון הים) מספיק רק אחד עשר ומשהו טפחים. ביאור הדברים: אם נחבר את הגזזטרא על עמודים בולטים מהבית, במרחק פחות משהו מג' טפחים (שאז אומרים דין 'לבוד' שהכותל והגזזטרא מחוברים). ואם כן יש לנו ביחד עם הטפח ומשהו (מתוך ה-11 טפחים ומשהו) שטח של ד' טפחים. ונחקוק באמצע הגזזטרא טפח ומשהו באורך ד' טפחים, שאז אנו רואים את המקום הזה כחלל ד' טפחים. ומסביבו אנו רואים מחיצות עשרה, מכיון ששטח הגזזטרא של העשר טפחים יורד למטה ויוצר מחיצה כנגד הכותל, בנוסף הטפח ומשהו של הגזזטרא שבכל צד, יורד עד למטה ויוצר ביחד עם הלבד מחיצות משני הצדדים.

היתה זקופה: אם היתה הגזזטרא זקופה ועומדת במקביל לגובה הכותל, מספיק לה אורך 10 טפחים, ורוחב 6 טפחים ו-2 משהו. דהיינו שיעמיד אותה רחוקה מהכותל פחות משהו מג' טפחים, ואנו רואים את הטפח ומשהו שבקצה הגזזטרא מכל צד, כאילו נכפף למטה, וביחד עם הרווח שעד הכותל יוצר מחיצה ד' טפחים באורך עשרה. ונמצא שיש כאן חלל ד' טפחים שסביבו מחיצות עשרה.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

היתה עומדת בקרן זוית: אם הגזזטרא עומדת זקופה בקרן זוית בין שני כותלי הבנין, וחסר לנו ליצירת החלל רק שתי דפנות - מספיק שיהיה לה אורך 10 טפחים, ורוחב 2 טפחים ו-2 משהוין. דהיינו שיעמיד אותה רחוק מכותל האחד פחות מג' טפחים משהו, שאז יש כאן חיבור ב'לבוד' של ד' טפחים עם הטפח ומשהו הראשון של הגזזטרא. ומהכותל השני ירחיק אותה ד' טפחים, שאנו רואים את הטפח ומשהו השני של הגזזטרא כנכפף לצד, ויוצר חיבור של לבוד עם הכותל מחיצה ד' טפחים.

דעבידא כאסיתא: דברי רבי חנניא נאמרו כאמור בגזזטרא הבנויה באמצע הים, שאז צריך לעשות אותה כמו 'מכתשת' (=אסיתא) שהיא כלי שיש בו חלל עמוק ומחיצות גבוהות סביבו.

משנה: אמת המים שעוברת בתוך חצר - יש לה דין של כרמלית אפילו כשהיא ברשות היחיד. ולכן אם רוצים בני החצר לדלות ממנה מים בשבת, הם צריכים לעשות לה מחיצות בכניסתה וביציאתה לחצר, ואז יש לאמה ד' מחיצות ונחשבת לרשות-היחיד.

ונחלקו הדעות. לרבנן: צריך לעשות בתוך האמה מחיצות בגובה עשרה טפחים, ולא מועילות מחיצות החצר (אף ש'מחיצה התלויה מתרת' שאנו אומרים 'גוד אחית' מחיצות - כיון שאין המחיצה כאן ניכרת שנעשתה לצורך המים). לרבי יהודה: מספיקות מחיצות החצר, כי אנו רואים אותם כיוודות למטה.

מעשה באמה של העיר 'אבל' שהיתה עוברת בין חצריתה, והיו ממלאים בה מים על פי זקנים בשבת. רבי יהודה הביא זאת כהוכחה לשיטתו. אבל חכמים ענו לו שהאמה של העיר אבל לא היתה כרמלית, מכיון שהיה חסר לה עומק של עשרה טפחים או רוחב של ד' טפחים.

גמרא: אמת המים העוברת בין החלונות: בתים העומדים על שפת אמת המים וחלונותיהם פתוחים לכיוון האמה, ורוצים דיירי הבתים לשלשל דלי מהחלונות למלאות מים מהאמה לבתים. הבעיה היא שהאמה היא כרמלית, ואסור לטלטל מכרמלית לרשות-היחיד. לדעת רבנן: פחות מג' טפחים מותר למלאות, ולא יותר. לדעת רשב"ג:

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

פחות מד' טפחים מותר. הגמרא מבררת במה נחלקו רבנן ורשב"ג (לאורך הדף יובאו בזה שלוש דעות).

באגפיה: מחלוקתם אינה לגבי רוחב האמה, מכיון שאמר רב דימי בשם רבי יוחנן ש'אין כרמלית פחותה מד' טפחים'. אלא לגבי רוחב שפת האמה (=אגפיה) מתי הוא נחשב ל'מקום פטור' שאז מותר 'להחליף' דרכו בין הרשויות, דהיינו לשלשל את הדלי לאגף ומהאגף לאמה וכן בחזרה: לרבנן מקום ברוחב ג' אינו מקום פטור, ולדעת רשב"ג ברוחב ד'.

מקום שאין בו ד' על ד' טפחים: העומד בין רשות היחיד לרשות הרבים, מותר לבני רה"י ולבני רה"ר לכתף עליו (להניח עליו את המשא בכדי להיטיבו על גבם), ובתנאי שלא יחליפו את משאם זה עם זה שנראה הדבר שמותר להוציא מרשות לרשות. (מדאוריתא אין בזה איסור מכיון שאין כאן עקירה והנחה מרשות היחיד לרה"ר, אלא דרך המקום פטור).

כותל שעומד בין שתי חצירות: כשהכותל רחב ד' טפחים - יכולים בני החצירות לעלות לראש הכותל ולאכול את הפירות הנמצאים שם. (אך אסור להם להעלות פירות מהחצר לכותל, מכיון שהכותל שהוא רחב ד' וגבוה עשרה נחשב לרשות היחיד בפני עצמו).

כאשר אין הכותל רחב ד' טפחים - נחלקו הדעות: רב סובר שאסור להזיז על ראשו אפילו כמלוא נימה, מכיון ששתי הרשויות שולטות בו. ורבי יוחנן סובר שמותר אפילו להעלות מהחצירות ולאכול על גביו, כיון שהוא מקום פטור. אבל בתנאי שלא יחליפו בני החצר את הפירות זה עם זה, מכיון שאסור להחליף בין הרשויות דרך מקום פטור. לכאורה הדברים סותרים לתירוץ הגמרא שברשויות דרבנן מותר להחליף דרך מקום פטור. והרי הטלטול מרשות היחיד אחת לחברתה הוא איסור דרבנן?

זעירי אמרה: זעירי אמר את דברי רבי יוחנן שאסור להחליף בין החצירות דרך הכותל. זעירי חולק על דברי הגמרא שמותר לעשות כן. לפי זה זעירי יצטרך להסביר את (המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

מחלוקת התנאים לגבי אמת המים, שהכוונה לרוחב של האמה. והמחלוקת היא מהו הרוחב המינימלי לכרמלית האם ג' טפחים או ד' טפחים, ובפחות מכך אינה כרמלית ומותר לטלטל ממנה לבית. לפי זה גם דברי רב דימי בשם רבי יוחנן הנ"ל ש'אין כרמלית פחותה מד' טפחים' תלויים במחלוקת התנאים שבברייתא.

ותהו כי חורי כרמלית: מדוע אמת המים שאין בה שיעור של כרמלית, אינה נחשבת כ'חורי כרמלית' כלומר כחורים הסמוכים לכרמלית הנחשבים ככרמלית. דהיינו כיון שלפני שהאמה נכנסת בין הבתים יש לה שיעור של כרמלית, נחשיב גם את הקטע שבו אין לה שיעור ככרמלית?

במופלגת: חורי כרמלית יכולים להיחשב רק קטעים הסמוכים לכרמלית, ואילו כאן יש מרחק רב בין האמה הגדולה לבין הקטע שעובר בין הבתים.

רבינא אמר: מחלוקת התנאים בברייתא לגבי רוחב האמה היא במקרה שבנה בתוך האמה מחיצות בכניסה וביציאה לחצר. אלא שלא בנה מחיצה שלימה בכל צד רק 'ניפקי' = שני חלקי מחיצה בכל צד ורווח ביניהם, ועל ידי 'לבוד הם מתחברים למחיצה שלימה. ומחלוקת רבנן ורשב"ג היא בשיעור 'לבוד': האם פחות מג', או פחות מד' טפחים.

משנה: גזזטרא (= כמין מרפסת הבולטת החוצה שהרצפה שלה עשויה מנסרים המונחים על שתי קורות היוצאות מקיר העלייה) שהיא מעל המים אסור למלא ממנה מים בשבת, לפי שהגזזטרא היא רה"י (= שיש בה רוחב ד' טפחים והיא גבוהה י' טפחים מהים) והים הוא כרמלית. אבל אם חקקו בגזזטרא חור שיש בו ד' על ד' טפחים ועשו סביבו מחיצה בגובה י' טפחים (מעליו או מתחתיו), אנו רואים כאילו המחיצה יורדת עד לתהום וכל מה שבתוכה נעשה רה"י, והוא יכול לשלשל דלי מהחור ולהעלותו לגזזטרא.

שתי גזזטראות זו למעלה מזו (אפילו אם אינם מכוונות זו מעל זו, אלא משוכות זו מכנגד זו בתוך ד' טפחים), ועשו לעליונה את החור והמחיצה הנ"ל ולא עשו לתחתונה,

(המשך מדף קודם ↑)

ובשבת זורקים בני התחתונה את הדלי שלהם דרך העליונה ומשלשלים אותו דרך הנקב שלה כדי שיוכלו לשאוב מים, שתיהן אסורות למלא מים עד שיערבו, התחתונה מפני שאין לה מחיצה בנקב שלה, והעליונה מפני שרשות שתיהם שולטת בחרו.

גמרא: משנתנו שלא כחנניא בן עקביא, שלדעתו גזוזטרא שיש בה ד' על ד' אמות חוקק באמצעה חור ד' על ד' טפחים, ומותר לו למלא. ואינו צריך לעשות מחיצה אחרת, לפי שיש שם י' טפחים חוץ מהחור ואנו אומרים 'כוף וגוד'.

ולדעת רבי יוחנן התירו של חנניא בן עקביא הוא רק בימה של טבריה (= ביארנו למעלה).

שלושה דברים התיר רבי חנניא בן עקביא לאנשי טבריה:

- (1) ממלאים מים מגזוזטרא שיש בה ד' על ד' אמות בשבת (= הנ"ל).
- (2) טומנים בעצה. כלומר שהתיר להם לטמון את פירותיהם בפסולת של קטניות, ואפילו שליקטו אותם בהשכמה כשעדיין יש עליהם טל, אין הטל מכשיר את פירותיהם לקבל טומאה (= אין אוכל יכול לקבל טומאה עד שיבואו עליו מים לרצונו של הבעלים), לפי שההשכמה של אנשי טבריה לא היתה בגלל שהם חפצים בטל, אלא בגלל שהם לא רוצים להיבטל ממלאכתם, וא"כ אין הטל נחשב לרצונם.
- (3) מסתפגים באלונטית (= בגד שמתנגבים בו כשיוצאים מבית המרחץ). כפי שלמדנו בברייתא - שמותר להיסתפג באלונטית ביו"ט ובשבת (אם רחץ בצונן) ואין חוששים שמא יסחוט, ומניחה בחלון של בית המרחץ, אבל לא ימסרנה לאולירין (= הבלנים של בית המרחץ) לפי שהם חשודים על הסחיטה. ולדעת ר"ש יכול להביאה בידו לביתו, ואין חוששים שמא ישבח ויסחוט.